

נבואתו של דנציגר

על השלישי בסיפורי הקובץ החדש של יצחק בינר „אחרי הגשם” (ג')

כיום" ההיסטוריים, ונפשו רק קצה לצפות להשלמתם, מעתה אינו יודע אלא את חוקי העכשיו המגולמים בכוחו של הנפס. וכך הוא מצטרף אל שאר החושים, החושים את הגאולה במציאת נפס בארץ.

עתה, דומה, מתבלטות תכונות השיתוף בין סיפורי הקובץ של יצחק בינר. הגדרתם של שלושת הסיפורים כסיפורי אהבה חופ"ת רק את הרובד הגלוי שבהם. כאשר עת" ליה, ברגר ודנציגר, מגיעים אל נקודת" השבירה שלהם, במהלך זמן פעולת-הסיפור, ומביעים את התמוטטותם בבכי, תולים הם את אובדנם בודאות מותה של האהבת בחייהם. אולם נקודת-השבירה הזו בחייהם מתבארת במפתיע באופן שונה לחלוטין מהתמלאותו של הרגע התפנית הזו בחייהם ממלא סיפור-חייהם, המובא לכאן ע"י, ה" מספר". נקודת-השבירה מצטיירת כמעילת שלהם ביעודם החברתי ופחילטות מאח" רייתם כלפי ההיסטוריה. ההישרדות היא מעתה לא תוצאה של טעות אנוש אצל שלושי" תם, כי אם העונש מידה של ההיסטוריה.

כל דמות בסיפורים אלה מתמודדת עם ההווה ועם הנצח. עם התווה — במודע, ועם הנצח — מבלי-דעת. גורלנו האישי אינו לעולם מלא סיפורנו. חיינו הם סוד נורא ויש בהם מיסתורין מעבר להשגתנו. בתוכ" בית הקיום הכוללת, זו המוגשמת בהיס" טוריה, נועד לכולנו תפקיד מוגדר, ואנ" ממלאים אחריו הן בהצלחתן שלנו והן במפ" לות שלנו. אנו אובדים לא בגלל טעויות מעשי ידנו, כי אם בשל השלמת תרומתנו להיסטוריה. תוחלת חיינו היא פועל יוצא של תקוות ההיסטוריה מאתנו. האומללים, שמגיעים אל נקודת-השבירה בחייהם, מבטי" אים במצבם את פעילותה של ההיסטור" ריה: הם שבבי החיכוך של הנצח בהווה, עליהם להיפלט אל שולי הדרך, כדי לאפ" שר לתוכנית האלוהית להתמשש.

כך מגיב יצחק בינר על המציאות הי" מביכה שבה אנו נתונים, תגובה רעיונית רבת-עינין. אנו מטים אוננו לנביאי-החרבן כעתליה וכברגר וגם לנביאי-נחמה כדנציגר. המתנבאים מפגינים לא רק את איוולתם, אלא גם את אומללותם. אבדה להם ידיעת פלא הקיום. הם מפנים את אוננו אל ההווה, ומסיטים אותנו מידעת-הנצח. סיפוריו של יצחק בינר — מלישיגים בארצות-סמוריה על המשיחים שבהרנו לנו למבוכתנו. והוא מת" זיר לנו את ידיעת הרו, המסתורין. תחידה אינה מתפענחת על-ידי כד, אך תיקון המעוות מושג גם כאשר סופר מצליח להציבנו על סיפו של המופלא. ובימי מבוכה כשלנו גם פאטאליזם היסטורי מסוגל, באופן פא" ראדוכסאלי, להביא נוחם ללבבות, אם הוא מצליח להחזיר לנו את טעם המיסתורין.

מאמר שלישי ואחרון בסדרת מאמריו של יוסף ארץ על הקובץ „אחרי הגשם”.

שהארץ משופעת בהם, ואשר כולם תולים את הגאולה במציאת נפס בארץ: ראובן, האיש שעירית מתגוררת בביתו, החלפן הי" מקריח ברחוב הספרים והאשה המודקנת, שדנציגר חוסה בביתה יחד עם אחותו.

עתה נחשף הפער בין הבנתו של דנציגר ובין הבנתה של ההיסטוריה. דנציגר תולה את כשלונו באובדן האהבתה של עירית. במעין פומון הוא חוזר ומקונן על מות האהבתה אליו. הוא גם צופה, שבשל כך לא יעמוד לו כוחו להתחיל מעמד בעת הקשה: „פיו מרטט, הנה. עצוב לי עירית, הוא אומר לה. עצוב לי נורא. איני יכול לעמוד בלע" דרך בפחד הזה וביגון הזה ובמצוקה הזאת. גם אני אשבר. תראי שאשבר. תראי. בגללך. בגללך" (69). ואם נקודת השבירה היא במע" בר מעמידה מן הצד אל ההיקלעות המסוכ" נת אל תוך הזרם הסותף של התקופה, הרי במידינו הביא על עצמו את ההתמוט" טות, כאשר לא הקפיד על אותם כללים של זהב שקבע לעצמו, ונעשה מעורב, מגיב, מסתכן שלא לצורך. אלמלא שנה — יכול היה להערים על ההיסטוריה.

אך „המספר" מאיר את המאורעות באופן אחר, והוא מקרב אלינו הסבר שונה. בפרו" דת הזמן של פעולת-הסיפור הוא מעצב את דנציגר כנביא שמעל בשליחותו. כפל מצבו של דנציגר לפי הסבר זה הוא בכך, שאינו רק נדרף ע"י הסובבים אותו, מבקשי נפשו, אלא גם ע"י אלוהים, שבשליחותו מעל קצ" רה רוחו לגאולה, והוא ביקש להמיר את יעודו, להביא גאולה כוללת, בעבודה ורה, בהנבאת גאולה לביתו בלבד. וכמה מגוחך הוא, שאשתו אינה מוכנה ללכת אחריו ואת אחותו אין הוא מסוגל למצוא. דינו של נביא שסרח הוא חד-משמעי: עליו להיפלט אל קוצר-הראות של האחרים, שמבטו לא יב" קיע אל ימים אחרים. לכל היותר יוכל להיות נביא-שקר, כרבים אחרים, המדמים שהעתיד גלוי לפנייהם.

נביא-שקר
ואמנם במין טקס מהופך, נמשח דנציגר לנביא-שקר, נביא ההווה המתעתע. הטקס מתרחש ליד פתח מטה המשמר ביפו, וכדאי לשים לב לאופי הריטואלי של התיאור: והוא ממתין בשקט, מעבר לאחת המכוניות, שומר שלישי יוצא, רובה על שכמו ומיכל כידו. נפס, צלול כמים של פעם, הוא יוצק בהירות אל פחיות של חול, והכל מתבחי" נים בו והכל שאפים אל תוכם את הריח. אורים קטנים, כתומים, עולים בחצר. — — — והנה מן הפתח מונק אליו הקצין, ספל קפה בידו, והוא מטיל בו את הספל, בזנב-מושי" לים. הנזול החם צורב את פניו ומסמא את עיניו. — — — מכפז מתעמקם והולך. כבר אין הוא חש בכאבים. העילפון גורר אותו והוא נעתר לו יותר ויותר (82—83). בשמן של קפה ובקטורת של נפס נמשח דנציגר לנביא ההווה, נוכח עינים רבות הצור" פות במחנה. ואם עד כה עוד הבין ש"יש, בוודאי, איוושה חוקיות מסתברת לתהלי-

כבודו בלא יועיל". ואם נחזור אל קטע הרי" הור נוסף של דנציגר: „לוא היו אבא ואמא, מנוחתם עדו, יודעים זאת, איך אפשר לע" מוד בכל אלה? — הוא שואל את עצמו. יום אחר יום, לילה אחר לילה ואין סוף לכל, ואין אור בקצה הדרך, ואין אהבה ואין רעות ואין נאמנות, ואין שכר לישר כפעולתו ואין עונש לרשע בעוננו" (80), צפים בהם בבהירות רבה מדברי הקללה של ירמיהו על לידתו, שבפרק כ': „ארור היום אשר יולדתי בו, יום אשר ילדתנו אמי אל יהי ברוך. ארור האיש אשר בישר את אבי", על שום התכערותם של החיים: „כל אח עקוב יעקוב, וכל רע רכיל יהלוד. ואיש ברעהו יהתלו, ואמת לא ידברו" (פרק ט'), „מדוע דרך רשעים צלחה, שלו כל בוגדי בגד ז" (פרק י"ב).

היהויו שמובלט בסיפור בין דנציגר ובין ירמיהו, מחייב אותנו לחזור אל הימנעותו ממעורבות ולראותה כבריחה משליחותו. היפרדותו מעירית דומה להתרחקותו של ירמיהו מביתו: „עזבתי את ביתי נטשתי את נחלתי נתתי את ידידות נפשי בכף אויביתי" (י"ב — 7), וכדומה לירמיהו המבקש „מי ילנני במדבר מלון אורחים ואעזבה את עמי ואלכה מאתם" (ט' — 1), מצטיירת גם החלטתו של דנציגר להיות בלתי-מעורב כ" בריחה מתפקידו השליחותי, הנבואי. אלא ש" אצל ירמיהו מועלה הגורל האישי כתכסיס רטורי ע"י נביא שאינו עומד למעול בתמי" קידו, כדי לגאול את העם התועה בעזרת התראתו המוקדמת מפני הסכנה. ולאחר ימי הפרענות, כאשר יבקע אור התשועה, הוא באמת עתיד לזכור לאשתו את חסד נעוריה, לכתה אחריו, „כמדבר בארץ לא זרועה" (ירמיהו ב' — 2), ומתוך ש,אהבת אומללותה — „נעני קולך מבכי ועיניך מדמעה, כי יש שכר לפעולתך" (שם, ל"א). ואילו דנציגר הוא נביא שמעל בשליחו" תו, ולעולם לא יצפה את עירית על כל מה שזולל לה.

בשורת הרמייה של דנציגר — הנביא ש" נטש את שליחותו ומעל באלוהיו — מש" תקפת בחזון שהוא רואה בעיני רוחו בורות עליו בוקרו של יום חדש: „קולות רבים עולים אליו מן הדרך. הוא נושא את ראשו, בעינו הרואה, האחת, הוא מגלה, בפלא, הצהרות-הבורות של אנשים, עולצים ותונגים, העולים מולו מכל הצברים. צעירים וזק" נים נשים וילדים — — — הם שרים ורוקי" דים וצוהלים והם רבים כחול אשר על שפת הים". ובכוח הדמיון הוא שוב כירמיהו המנ" חם על חלוף הרעה: „מורה ישראל יקבצנו. — — — אז תשמח בתולה במחול ובחורים וקנים יחדיו, והפכתי אבלם לששון" (ל"א 9, 12). אלא שהאור הדול הבוקע בחזון זה מקצה הדרך הוא באופן אירוני לא אורו של אלוהים, שאליה מצווה העם לשוב בשמי" חת שכוז, כי אם שחורו של הנפס. עתה מתייצב דנציגר לצד נביאי-רמייה אחרים,

יצחק בינר

הם מפתלים. — — — איך דרך אחרת, הוא אומר לעצמו. אם תתגונן — תחטוף עד מוות, הוא אומר לעצמו. אם אינך יכול להס" תתר מהם, הוא אומר לעצמו, ספוג את המנה והמשך ללכת. — — — אחרים, שאינם מוכ" נים לשגל את עצמם, מתים. — — — בן לו היה לי, הוא אומר לעצמו. הייתי מלמדו מלידתו שלא לפחד מן הכאב. במהלומות הייתי מורה לו את דרכו. — — — שילמד לפסוק בלא להגיד עפעף; שישמור את כור" חו למכה האחרונה" (61) — הוא מצטייר לפתע כמגונן, מרעף חסדו וגואל את ה" אובדים.

אלי, למה עזבתני?
ניסוחי הרוריו של דנציגר מתחילים להצ" טייר כדברי נבואה, בשל הישענותם המפור" שת על נאומיהם המפורסמים של נביאים שונים, ככל שמתקרבים לסופו של הסי" פור. בקטע הבא, לאחר שהוא נמלט ממכור תיהם של השוטרים, דנציגר אינו מדבר על עצמו, אלא נוקט לשון רבים: „אלי, אלי, למה עזבתנו? למה הנחת לכל זה לקרות? מה חסאנו? מה עווינו? מה היא הדרך? באימת הנעלם אנו שוקעים, עור" בים, נשכחים ואובדים. מנסים אנו שוב ו" שוב לחקור מאין החל הכול, מתי בדיוק נפ" לה האבן הקטנה הראשונה, איפה עברנו לדרך אחרת. מה הדברים האחרונים שאמר" נו ומתם לא יכולנו עוד לשוב, במה המרצו את שהיה לנו, מיהו זה ששמנו בו את כל מבטחנו לשוא, מדוע נתהפך עלינו העולם ומתי ואיך יבוא הסוף לכל אלה?" (84). פתיחת הקטע „אלי, אלי, למה עזבתנו?" מחזירה אותנו אל מומור כ"ב בתהלים, שהמטיבים האוטוביוגרפיים שבו זהים עם גורלו של ירמיהו. השאלה „איפה עברנו לדרך אחרת — — — במה המרנו את ש" היה לנו?" מפנה את תשומת לבנו שוב אל הנביא ירמיהו בפרק ב', המדבר על הדרך האחרת כעל הפנייה לעבודה זרה, תהימיר גוי אלוהים והמה לא אלוהים ועמי המיר

אחיזתם בעשב כדי להיחטף אל האוש המ" חוק הזה, לשקוע באבדון הזה. — — — אחריכך יבואו מים צלולים כאויר-הרים ו" ישטפו הכול, והבשר יתסורר לעפר, והעפר לאבק, והאבק יהיה לשיכחה גדולה. רק אנח" נו גיוותר, חסונים כאלונים על שפת הנחל. קווי לכך, קווי לכך. האמיני בי — וחיי" (73). ובאותו בתחון עצמי הוא פונה גם אל אחותו יהודית: „אם אין לך כוח לעבור את הימים המזויינים האלה, או תני לי לדאוג לעניינים. את מבינה?" (62).

נפשות קרובות ונער מסומם

זמי שישים לב לביטוי החוזר בפי דני" ציגר — „רק בעצמי מבקש אני להתמיה, ככל מאודי". „אם תאמיני בי בכל מאודי" — ודאי יררשמו לצהוף האלוהי שתובע דני" ציגר לדרושה לצאת משליטת מהלכה של ההיסטוריה, כשם שהמאמינים נתבעים לא" הוב את אלוהים בכל כוחם ולייתרו כאל הבלעדי (דברים פרק ה', 4—5). הוא כה בוטח ביכולתו לגאול את האחרים, שהוא תולה בעצם נוכחותו את אפשרות הגאולה. לכן הוא מחפש את אחותו יהודית: „הוא ימצא אותה. הוא יחלץ אותה מתוך הדומן הזה. מן המצוקה הזאת. היא תגיע אתו לחוף, לעזאזל" (79). וכאשר מתרחשת ה" פגישה הבלתי-צפויה עם עירית אשתו, הוא מביא לה בהרהרויו גאולה: „אני אקחך אלי, אני אתן לך מחסה, הוא רוצה לומר לה. אני אגן עליך. אני אורע בך חום וכוח דם וחיים" (73).

אלא שדנציגר אינו מסתפק רק בנפ" שות קרובות אליו והוא אהבו כל-כך. הוא פורש את חסותו והגנתו גם על נער מסו" מם, שראהו מוכה וזב דם על המדרכה: „ברחמים גדולים הוא שב וגוחן ואוחז בנער ומבקש לסייע לו לעמוד על רגליו" (76). והביטוי המקראי מחזיר אותנו להקשר שבו האל גואל מי שננטש על-ידו: „ברגע קטון עזבתך וברחמים גדולים אקבצך. בשצף קצף הסתרתי פני רגע ממך, ובחסד עולם רחמ" תיך" (ישעיהו ג"ד 7—8). ומיד לאחר מכן אותו נער „נסרח מאחוריו, אחוז בכנף מעי" לוי, וכעבור זמן קצר הוא נחלש „שופט" את כנף המעיל וצונח על הכביש הריק" (78). ובעזרת ביטויים אלה אנו חוזרים לראות את דנציגר בתפקידו של שליח-האל, הפעם כשמו" אל הנביא, בשעה שהוא נוטש שאל המלך: „ויסוב שמואל ללכת ויחזק (שואל) בכנף מעילו ויקרע" (ש"א ט"ו — 27).

עתה אנו כבר חשים בתמורה הבלתי- צפויה שאירעה בדנציגר במהלך השעות הספורות של הסיפור. הוא שהתהלך מתבדל ובלתי-מעורב, נאמן לשיטת התקיימות כה ברורה וכה רתוקה מדרך השליחות, כפי שגיבשה במיפגשיו עם חבורת הבריונים: „הוא נתקל בשכמותם וכבר סיגל את עצמו שלא להתגונן, הוא סופג, נפתל, את המכות, משיע עצמו מתעלף ומתחיה מיד לאחר ש"

מאת יוסף ארץ

יצחק בינר: אחרי הגשם; סי" פורים; חוצאת כתר; 85 עמ".

סיפור האהבה השלישי בקובץ זה הוא הסיפור „אחרי ה" גשם", שנתון אף הוא במסגרת זמן מוגבלת: משעה עשר ורבע בערב ועד השעה חמש ושתי דקות לי" מחרת. ובשבע שעות אלה הולך ונחשף בשלישית בקובץ זה הפער בין השנתו של דמות-הגיבור, אורי דנציגר, ובין מחלפה של החי" טוריה, המשחפת בו לרצונה.

בניגוד לעתליה ולברגר, שהבנתם נשלמת אגב המאורעות שהם נתונים בהם במהלך זמן פעולת הסיפור, ורק אנו, הקוראים, שופטים את מסקנותיהם כמטענות בשל הנחיתו של „המספר" — דומה שדנציגר מתייצב אל שבע השעות הללו של פעולת-הסיפור עם ידיעה שלמה של סיבת אומללותו.

הוא יודע שהוא חי ב,ארץ מוכה ברעב ובמגיפות ובהרס ובהשפלה" (79) בתקופת דמדומים ש,בין חורבן לאובדן", בימי מבור כה ששומרים את האנשים, במעת הקשה הזאת" שבה „הרוח שותקת, מיוחנת, בעת שהבשר נאבק על קיומו, יופ"ים" (70), בעולם הדהר אל אובדנו" (80). הוא מודע להרגשת-החיים שסובבת אותו לאחר המל- תמה האחרונה, מלחמת יום-כיפור, לאחר שלוש יממות „ליד הזלדה המפוחמת, עם גופות האחרים שהסכו לאפרי".

„זהי עת שכזאת" — הוא מזהיר את עצ" מו, מפוכח ותכם מהאחרים — „עליך לע" בור אותה שפוי-דעת, ככל שניתן" (65). ובעוד אחרים מצטופפים סביב „משיחים" שלישיק, נביאי-רחוב, הזוים, חזוים, בעלי" אוב, מנחשים, מכשפים וקוסמים ואלכימי" אים — — — נכונים להאמין בכל דברי", הוא מציב את עצמו בשוליים. הוא נשמר מאמונה סוחפת ומאידיאולוגיה גורפת („ה" פאנאטיקה, הוא יודע, נשק תולשים היא"), ואוסט את ליבו בפני סיבלם של האחרים: „הרי אין טעם, אין טעם. מי שאבד לו כוחו, מי שנפל — איש לא יקימנו. על כן עצור בדחמך ובכאבך. התעלם ממצוקתם של ה" אחרים. המשך ללכת. רק החוקים יגיעו אל הארץ" (66).

ובראותו את התמוטטותם של אחרים סביבו דנציגר מעודד את עצמו: „לי זה לא יקרה, לי זה לא יקרה. — — — לי יש מגן. אני את עצמי כבר סיגלתי לכל. אני חזק. אני איני מתערב. איני גשרף. אני מפשט דברים. אני גיוון מן הפישוט. אני חי מרקה לרקה, ולא מחוון לחוון. אני, רק בעצמי מבקש אני להאמין, בכל מאודי; בעצמי וכ" תוחלת האור שבקצה הדרך" (67).

כוחו — הוא סבור — נעוץ באי-התערבות ובעמידה מנגד. הוא מקווה, שאם יעמוד מחוץ לזרימת ההיסטוריה — יצליח להתי" זיק מעמד. על כן הוא מציע לעירית, שעב" רה לגור עם אחר: „אל תשימי לב לדברי אחרים. רק אני יודע. רק אני, תני בי אמן. כמו פעם. כמו בתחלה. אם תאמיני בי בכל מאודך, תעברי את זה. הנהר מלא גוויות צבות של אלה שהתפתו שלא להא" מין, שלא היה להם במי, שהירפו מעט את